

NAPLÓRÉSZLET

GION NÁNDOR

A költő vagy talán prózaíró, mindenesetre az írószövetség tagja és emellett orvos is, ebben biztos vagyok, valamikor az elmúlt év második felében a vajdasági pártbizottság nagytermében kiokított bennünket, főszerkesztőket a romániai helyzetről. Nem mint költő, nem mint orvosdoktor okított ki bennünket, hanem mint politikus. A tartományi pártvezetőség tagja volt, és akkor tért vissza Romániából, Temes megyéből, ahol egy küldöttség vezetőjeként járt, és megtapasztalta a romániai állapotokat. Figyelmeztetett bennünket, hogy viselkedjünk felelősségtudóan, a sajtóban, a rádióban és a televízióban ne írjunk és ne fecsegjünk ostobaságokat a romániai súlyos helyzetről, az emberi jogok megsértéséről, a nemzeti kisebbségek elnyomásáról és egyéb valótlanságokról, ő a helyszínről jön, ahol felelős elvtársakkal beszélgetett, akik elmondták, hogy minden rendben van, vagy legalábbis majdnem minden rendben van, és járt romániai szerb falvakban is, ahol az emberek elégedettek a sorsukkal.

Hallgattam, kicsit csodálkoztam, és nem hittem neki. Akkor eszembe jutott, hogy sok évvel ezelőtt talán ő is ilyen hitetlenkedve hallgatta az én romániai beszámolómat a Vajdasági Íróegyesületben. Emlékszem, egy ideig tagja volt az íróegyesület elnökségének, és én akkoriban jártam Bukarestben a Jugoszláv Írószövetség képviselőjeként hivatalos kiküldetésben. Egy zágrábi íróval utaztam Bukarestbe, egyenes tartású, idősebb ember volt, én magamban öreg partizánnak neveztem, mert az úton elmondta, hogy részt vett a népfelzabarádító háborúban, én viszont Romániáról meséltem, és neki egyáltalán nem tetszett, hogy csúnya dolgokat is mesélek, mert távoli információi alapján meglehetősen kedvelte Romániát. Ezzel együtt örültem, hogy ő a küldöttség vezetője, ő fogja aláírni az együttműködési szerződést a román írószövetséggel, és őneki kell kinyilatkoznia utána a szokványos protokollszöveget. A román írószövetségben szívélyesen fogadtak bennünket, az elnökük régebben hivatásos diplomata volt, leckét adott a disz-

tingvált diplomáciai viselkedésből, akkor tudtam meg, hogy nem illik azonnal jövetelünk tárgyára térni, előbb udvariasan érdeklődjünk egymás hogyléte felől, a munka az emberies viszonyok megeremtése után következik. Aztán azért mégis sor került a munkára is, egyeztettük a szerbhorvát és román szöveget, mindenben mosolyogva egyetértettünk, abban is, hogy másnap délelőtt aláírjuk az egyezményt, a televízió pedig riportot készít a fontos eseményről. Vendéglátóink ezek után megkérdezték, hogy vannak-e külön kívánságaink. Nekem voltak. Szerettem volna Bukarestben élő magyar írókkal találkozni. Közepes hosszúságú listát nyújtottam át. Vendéglátóink elgondolkozva nézték a listát, és megígérték, hogy intézkednek. Este közölték velem, hogy jelenleg sajnos a névsoromban szereplő egyének nem tartózkodnak Bukarestben, tehát nem találkozhatom magyar írókkal. Kissé lehangolódtam, és rosszkedvűen ismét tanulmányozni kezdtem az egyezmény szövegét. Észrevettem, hogy az egyik kitételrel valami nem stimmel. A szerbhorvát szövegben arról volt szó, hogy miután Macedóniában már megjelent egy román költészeti antológia, Romániában is megjelentetnek egy macedón antológiát. A román szövegből hiányzott a macedón szó. Furcsálltam a dolgot, hiszen az egész cikkelyt az államközi egyezményből vettük át. Vacsoránál figyelmeztettem erre az öreg partizánt, de ő nyugalomra intett, aggodalmamat, azt hiszem, afféle magyar hisztériának könyvelte el, mert szerinte csak egyszerű elírás esete forog fenn, amit majd könnyen helyesbítünk. Másnap mégis korábban mentünk be az írószövetségbe, és felhívtuk a figyelmet az elírásra. Román tárgyalófeleink udvariasan megmagyarázták, hogy kár lenne ezt a szép kezdeményezést szűk macedón keretekbe szorítani. Az öreg horvát partizán ekkor feldühödött, az asztalra csapott, amint már ezt az öreg partizánok szokták, és azt mondta, hogy ő nem írja alá az egyezményt, és nem nyilatkozik a televízióknak. Kínos huzavona kezdődött, végül én találtam ki azt az áthidaló javaslatot, hogy a mi szövegünkben maradjon ki az, hogy „macedón”, de hivatkozzunk az államközi egyezményre, ahol macedón költészeti antológiáról van szó. A románok elfogadták a javaslatot, az öreg partizán is, de nem nagy lelkesedéssel.

Hazafelé vonattal jöttünk, hálókocsiban utaztunk, az öreg partizán az első fekhelyen aludt békésen, én a felső ágyon forgolódtam, és egyszer csak fulladozni kezdtem. Riadtan másztam le a magasból, kimentem a folyosóra, és cigarettára gyújtottam, amitől szintén fulladoztam, de nem olyan nagyon, mint a fülkében. Reggelig a kalauzzal beszélgettem, aki azt mondta, hogy szép tájakon utazunk keresztül, és én nagyon sajnáltam, hogy nem láthatom a szép román tájat, mert sötét éjszaka van.

Négy évre szóló együttműködési szerződéssel térünk haza, az együttműködésből alig lett valami, néhány román író átjött hozzánk, a mi íróinkat

azonban leginkább nem tudták fogadni Romániában. Pedig kínálkoztunk. Négy év múlva Újvidéken újítottuk fel az egyezményt. Jugoszláv részről engem bíztak meg a szerződés aláírásával. Kedvetlenül álltam hozzá a dologhoz, nem bíztam már a hivatalos papírokban, de azért lelkiismeretesen előkészítettem a hivatalos szöveget szerbhorvát nyelven. Akkor az egyik vajdasági szlovák író barátom figyelmeztetett, hogy az írószövetség elvei szerint jugoszláv részről a küldöttségvezető anyanyelvén fogalmazzák meg a nemzetközi együttműködések szerződéseinek szövegét, tehát írjuk át magyarra az egészet. Kellemetlenül éreztem magamat, zavartan arra hivatkoztam, hogy már nincs idő magyarra fordítani az egyezményt, ami igaz volt ugyan, de ha nekem is eszembe jutottak volna korábban ezek az igazán szép elvek, megírhattuk volna magyarul az együttműködési szerződést. Nyilván akkor sem lett volna semmi az együttműködésből, mint ahogy szerbhorvát nyelven sem lett, de mégis...

Szóval ezekről a dolgokról beszámoltam a Vajdasági Íróegyesületben, az orvos-költő is hallhatott róluk, éppen ezért csodálkoztam ott, a pártbizottság nagytermében az eligazításán, nyilván mások is csodálkoztak, de nem szólt senki semmit, csak kifelé jövet morfondíroztunk néhányan, hogy ha ennyire rendben van minden a szomszédunkban, akkor miért szöknek a románai állampolgárok tömegesen Magyarországra és Jugoszláviába is. Az orvos-költő még azt is mondta, hogy továbbra is ápoljuk a gyümölcsöző együttműködést a román illetékes szervekkel. Tudomásul vettük.

A rádióban ennek ellenére egy műsorsorozatot indítottunk a romániai politikai menekültekről. Megszólaltattunk román, magyar, szerb, német menekülteket, beszéltek magukról, a romániai helyzetről. Tavaly karácsony után megdicsértek bennünket ezért.

Az új évben véletlenül a kezembe került a *Magyar Nemzet* 1990. január 2-ai száma, és elolvastam Sütő András üzenetét. „A pillanatnyi, a mostani legfontosabb feladatunk az, hogy a romániai magyarság minden lehető módon, s az alakuló egységeivel, szervezeteivel, tanácsaival erejéhez mérten segítse a Nemzeti Megmentési Front országos tanácsát a rend helyreállításában, az új rend megszilárdításában. Majd azután kerülhet sor arra, hogy kidolgozzuk a nemzetiségi jogvédelmi rendszerünket.” Elég jól ismerem Sütő Andrást. Jó író, tisztességes és okos ember. Tudja, hogy mit csinál, tudja, hogy mit akar. Szeretnék segíteni neki. Részben ezért vallom be, hogy még ma is kissé kellemetlenül érzem magam, amiért annak idején nem az anyanyelvemen fogalmaztam meg az együttműködési egyezményt. Biztosan megérte, hiszen ő ezt a nyelvet nagyon szépen beszéli.

BÖRTÖNRŐL ÁLMODOM MOSTANÁBAN

Regényrészlet

G I O N N Á N D O R

Közeledett a tavasz, és ekkor megjött Istenfélő Dániel. Egy délelőtt, amikor a szép fehér hótakaró szürke foltokban olvadozott a mezőkön, megláttam Istenfélő Dánielt, amint a zsákokat hordja a traktor pótkocsijáról be a Darálóba. Ugyanazt csinálta, amit én börtönnapjaim kezdetén, és ugyanúgy kínlódott. Persze ő sokkal erősebb volt, mint én, a pótkocsiról könnyedén a vállára emelte a zsákot, de menet közben már inogott alatta, a zsákot tudni kell a vállon megfelelően elhelyezni, meg kell találni a legjobb súlyelosztást, de Istenfélő Dániel ezt még nem tanulta meg, így hát nehezek voltak a zsákok nagyon. Odarohantam hozzá, széttártam a karomat, ő imbolyogva megállt a zsákkal a vállán, és hidegen végigmért.

– Köszönöm a hasznos tanácsaidat – mondta fagyosan. – Örök életemben arra vágytam, hogy minél nagyobb zsákokat cipeljek naphosszat, lehetőleg térdig érő sárban.

Dühösen bevitte a zsákot a Darálóba, de amikor kijött, elmosolyodott, és összeöleleztünk.

– Hülye voltál örök életedben – mondta Dániel. – De én náladnál is hülyébb vagyok, mert tőled kértem tanácsot, hogy hova osztassam be magam. Most aztán kettétörök a derekam a zsákok alatt.

– Nem fogsz sokáig zsákolni – vigasztaltam. – Szereted az állatokat?

– Nem.

– Helyes. Akkor állatorvost fogunk csinálni belőled.

– Nem akarok állatorvos lenni. Az állatok bűdösek, és én nem értek hozzájuk.

– Kecsketejen nőttél fel, és ez éppen elég szakértelmet szavatol. Az ebédet hozd be majd a borjúistállóba, és ebéd közben megbeszélünk mindent. Hány évet kaptál?

– Kettő és felet.

– Csak? – szaladt ki ostobán a számon.

– Hogyhogy csak? A többiek két évet kaptak, mert senkire sem tudták külön rábizonyítani az emberölést. A Herceg meg én viszont két és fél évet kaptunk, mert azt be tudták bizonyítani, hogy mi vagyunk a bandavezérek, és a bíróság szerint elsősorban mi vagyunk felelősek a tömegverekedésért, amelyben két ember meghalt.

Ekkor kijött a Darálóból a Mitar helyére kinevezett új munkavezető, akit Popovnak hívtak, és rászólt Istenfélő Dánielre, hogy hordja gyorsabban a zsákokat, mert odabent már üresben forognak a kerekek. Istenfélő Dániel vállára dobta a következő zsákot, és morogva becipelte a Darálóba.

Én visszamentem a borjakhoz, és írtam egy verset az emberi szenvedésről, amely így kezdődött:

*Ha mázsás teher nyomja a vállát
és sárga agyag húzza a lábát...*

Délben megkaptuk az ebédünket, Istenfélő Dániel és én bevonultunk a pléhtányérokka az istállóba. Istenfélő Dániel fintorogva ült le mellém a fekhelyre, és kijelentette:

– Továbbra is állítom, hogy az állatok bűdösek. Tulajdonképpen te is bűdös vagy. Borjúszagod és enyhe trágyaszagod van.

– Reggelenként rendszeresen megmosdom, szombatoként bevisznek a börtönbe megfürödni, télen pedig többször is bedörzsöltem a felsőtestemet hóval.

– Ez nem elég.

– Viszont nem cipelem a zsákokat.

– Jól van – sóhajtotta Dániel. – Valamit elkezdte mondani odakint.

– Egyél előbb.

– Nem vagyok éhes.

– Én sem voltam éhes első nap. De azért egyél.

Istenfélő Dániel kedvetlenül kopogtatta a pléhtányéért, én gyorsan bekalaztam az ebédet.

– Mi az, hogy állatorvost akartok csinálni belőlem? – kérdezte Dániel.

– Nem leszel éppen állatorvos, csak segédkezni fogsz a börtön állatorvosának. Sokkal könnyebb munka, mint a zsákolás.

– Mit kell segítenem az állatorvosnak?

– Kihúzni a kisborjút az anyjából, kezelni a malacok vírusos hasmenését, gyógyítani a baromfipestist meg ilyesmit. Tulajdonképpen én sem tudom pontosan.

– Okádni fogok, ha nekem kell kihúznom a borjút az anyjából.

– Majd megedzödsz. És emellett nagy lesz a mozgásterületed. Ez hasznos lesz a főállásod szempontjából.

– Miféle főállás?

– Te fogod megszervezni a szeszkereskedelmet itt a telepen meg esetleg a környező birtokokon is.

Istenfélő Dániel eddig rosszkedvűen üldögélt az istálló sarkában, most egy pillanatra felcsillant a szeme, de aztán gyorsan kihunytt a csillogás.

– A szeszkereskedelmet régen megszervezte a Halálfejű – mondta. – Ennyit már én is tudok erről a nyomorult börtönről.

– Láttad már a Halálfejűt?

– Nem láttam még, de annyit tudok, hogy ő itt a nagymenő, a Villában lakik, főzi és árulja a pálinkát, rengeteg pénze van, és állandóan négy testőr kíséreti.

– Csak két testőr kíséreti, ezenkívül Józsinak hívják, valamikor pincér volt egy falusi kocsmában, ahol duhajkodó vendégek veregették a vállát.

Istenfélő Dánielnek szabályosan leesett az álla, eltátotta a száját, és csak annyit tudott kinyögni:

– Józsi?

– Igen.

– Az a kehes pincér? Hát nem halt még meg szerelmi bánatában?

– Nem halt meg. Ő a Halálfejű, és arra kér, hogy szervezd meg újra a pálinka árusítását, mert az utóbbi időben itt befuccsoltak a dolgok.

Ezután részletesen elmagyaráztam, hogy mi történt a három feyenc balul sikerült szökése után. Szigorítottak minden vonalon, szomjúhozik az egész marhatenyésztő telep, és a környező birtokok is. A Macedónról is beszéltem, elmondtam, hogy Szotirovszkinak hívják, és hogy komolyan veszi a dolgát.

Most már tartósan csillogott Istenfélő Dániel szeme. Egyszerre megváltozott, olyan lett, mint régen Kucsuk cukrászdájában. Egy csapásra otthon érezte magát, megfélekedezett az istállóbüzről is, felugrott, járkálni kezdett, és már vázolta is a terveit.

– Három fontos dolgot kell elintéznem nagyon gyorsan. Először fel kell térképeznem a felségterületemet és kijelölnöm az elosztási pontokat.

– Ezt megteheted az állatorvost kíséretve.

– Azután a Lírikusokat el kell helyezni az elosztási pontokra. Valamennyien melós rabok. Te hajlandó vagy bekapcsolódní a munkába?

– Természetesen – mondtam. – Én leszek a besúgó.

– Miféle besúgó?

– A Macedón rám parancsolt, hogy értesítsem őt Halálfejű Józsi húzásáról.

– És te megígérted neki?

– Megígértem.

– Nagyszerű – mondta lelkesen Dániel.

- Miért nagyszerű? – kérdeztem értetlenül.
- Minden jól működő szervezetnek szüksége van egy megbízható besúgóra. Te leszel a mi megbízható besúgónk. Időnként majd elárulsz bennünket a Macedónnak, hadd legyen a hatalomnak is sikerélménye. Majd pontosan megmondjuk, hogy mikor mit árulj el, mi pedig végezzük továbbra is a munkánkat.
- Odakint is volt besúgó köztetek?
- Persze hogy volt.
- Kicsoda?
- Szegény Győri Pista. Időnként elárulta a rendőrségnek, hogy milyen akciókra készülünk. A rendőrök lesben álltak, mi pedig szépen eloldalogtunk, a rendőrök is látták, hogy észrevettük őket, kicsit bosszankodtak, de továbbra is megbíztak Győri Pistában, nem próbáltak mást beszervezni közülünk. Néha óvatlanul rejtettünk el egy-egy láda whiskyt, Győri Pista révén megtalálták a rendőrök, de semmit sem tudtak ránk bizonyítani. Szóval jó besúgó volt szegény Győri Pista. Sajnos utolérte a besúgók végzete.
- Örülök, hogy énám is ilyen rózsaszínű jövő vár. Vagy éppen vérvörös.
- Véletlen baleset volt. Abban a nagy verekedésben bárkit leszúrhattak volna közülünk a Mágánások.
- A Mágánások hol vannak most?
- Együtt jöttünk a börtönbe. A Herceg a melósokhoz került, mert mégis ő a legkülönb abban a bandában, a többiek benyalták magukat a szabadosok közé, de most nincsenek késeik.
- Szerezhetnek, ha akarnak.
- Majd mi is szerzünk magunknak, bízd csak rám. Neked nem lehet semmi bántódásod. De nézzük a további teendőket. Sürgősen össze kell állítani a lekenyerezendő személyek listáját.
- Azt hiszem, Halálfejú Józsinak megvan máris a lista. Kezdheted mindjárt a Macedónnal. Bár vele nehéz dolgod lesz. Okosabb, mint amilyennek mutatja magát.
- Majd kipuhatoljuk a gyöngéit.
- Szereti a verseket és a bárányhúst.
- Verssel annyival szolgálhatunk neki, amennyit csak akar, és bárányhúst is szerzünk neki.
- A Macedón a hegyi bárányok húsát szereti. Olyan bárány kell neki, amelyik több száz méter magasban is biztonságosan megáll a szikla peremén, és sohasem zuhan le. A mi alföldi bárányaink képtelenek lennének ilyesmire.
- Istenfélő Dánielt azonban nem lehetett leállítani és zavarba hozni. Gondolkozott egy kicsit, aztán kivágta:

– Kucsuk a hegyekből származik. Majd fölveszem vele a kapcsolatot. Kötéltáncos bárányt is szerzünk, ha kell. Most pedig megyek zsákolni.

Úgy ment ki az istállóból, mintha hirtelen megszerette volna a zsákolást. Kimentem én is, és a hólétől megpuhult telepen sétálgattam, napközben a rabok is szabadon kószálhattak az istállók és karámok között, nem szóltak rájuk az örök. Benéztem a növendék marhák istállójába, Gereben Mihálynak csak a feje látszott ki a barmai közül, köszöntem neki, ő meg dühösen azt mondta:

– Többet ne hozz abból a moslék pálinkából. Egy hétig fáj tőle a fejem.

Valami szellemes válaszon gondolkoztam, de semmi sem jutott eszembe, ezért továbbmentem, és hosszú vezetékneveken gondolkoztam, de hosszú vezetéknev sem jutott eszembe. Bora Vasić, a hasas tehének gondozója, aki nem szerette rövid vezetéknevét, idegesen topogott istállója előtt, és ő sem örült érkezésemnek.

– Stanivuković – mondtam neki, de nem hittem, hogy ezzel jobb kedvre derítem.

– Mi van vele? – kérdezte idegesen Bora Vasić.

– Szép hosszú név. Éppen megfelelne neked.

– Nem elég hosszú. Száz ilyen nevet fel tudnék sorolni. Nekem sokkal hosszabb kell.

– Odahaza az utcánkban lakik egy Stanivuković nevű ember – mondtam.

– Ezeremster. Nekünk egy gyönyörű vaskaput csinált, de meg tudja javítani a villanyvezetéket meg az ereszcsonnát is.

– Nem érdekel.

– Három lánya van. Egyet férjhez adott közülük, három napig tartott a lakodalom. Három nap, három éjjel egyfolytában szólt a zene, senki sem tudott aludni az utcában. A másik két lánya azonban még hajadon.

– A lányai sem érdekelnek – mondta Bora Vasić.

– Tulajdonképpen az állatorvost keresem – mondtam.

– Minden pillanatban itt kell lennie – topogott továbbra is idegesen. – Már üzentem neki. Az egyik tehénnel baj van. Ezekkel a hasas és borjas tehennel folyton valami baj van.

És tényleg, csakhamar előbukkant az állatorvos, de ő egyáltalán nem látszott idegesnek. Gumicsizmában caplatott a sárban, cigaretta füstölgött a szájában, nagy fekete táskával jött felénk, de nem sietett. Kis gömbölyű polgári személy volt, a városból járt ki mindennap a börtön jószágait gyógyítani, azt hiszem, jól megfizették a munkáját, és bizonyára Halálfejű Józsi is juttatott neki a pálinka árából.

Elébe mentem, és azt mondtam:

– A borjak gondozója vagyok, és a Halálfejűnek szeretnék üzenni.

– Nem ismerek semmiféle Halálfejűt – mondta elutasítóan.

– Tudom, hogy nem ismer semmiféle Halálfejűt – mondtam türelmesen –, de azért közlöm, hogy megérkezett a barátom.

– Mi közöm a barátodhoz?

– Istenfélő Dánielnek hívják, és imádja az állatokat.

– Ki sem tudom mondani ezt a lehetetlen nevet.

– Halálfejű már nagyon várja ezt a lehetetlen nevű Istenfélő Dánielt.

– Én becsületes családapa vagyok – mondta az állatorvos, és féltetolt az útból.

Tovább dagasztotta a sarat gumicsizmájával, aztán Bora Vasićtyal együtt bement a hasas tehének istállójába. Én a tócsákat kerülgetve visszamentem a borjakhoz. Később elmentem a Darálóhoz. Istenfélő Dániel már nem imbolygott a nehéz zsákok alatt. Könnyedén dobta a vállára, és könnyedén vitte a Darálóba a zsákokat. Hihetetlenül gyorsan kitanulta a zsákolás fortélyait, énrám sem nézett már hidegen és szemrehányóan. Akkor este újabb verset írtam, az első vidám hangú verset, amióta a börtönben vagyok. A tavasz szépségéről áradoztam.

Istenfélő Dániel még három napig hordta a zsákokat. Mindennap együtt ebédeltünk a borjúistállóban, Istenfélő Dániel mesélt nekem apámékról, Kucsukról és annak számtalan unokaöccséről, és Simokovics úrról, aki éjszakánként továbbra is rendületlenül járja az utcákat, de most bizonyára elhagyatottnak érzi magát nélkülünk. Én elmondtam, hogy igen gyakran megvastagodik a bőr a tenyeremen, ilyenkor a borjakhoz fordulok segítségért, hogy érdes nyelvükkel nyalják puhára a bőrömet, beszéltem az álmaimról is, főleg az aranyfogú üzég lányról, aki a parton vár engem fehér lepedővel, én meg erős karcsapásokkal úszom a hideg vízben, bár mostanában már nem olyan hideg a víz, mint télen, de az aranyfogú lány még most is megszökik előlem, mire a partra érek. Azt is elmondtam, hogy hogyan lett Halálfejű Józsi nagy ember a börtönben.

A negyedik nap reggelén Istenfélő Dániel nem jelent meg a Darálónál, helyette egy másik melós rab zsákolat kínkeservesen, én meg kiültem az istálló elé, és figyeltem, hogy mi történik a telepen. Valamikor tizenegy óra felé megláttam Istenfélő Dánielt a távolban, az állatorvos táskáját vitte, és az állatorvos mögött gyalogolt a sárban, a kis kövér állatorvos aprókat, Istenfélő Dániel hosszukat lépett, olyanok voltak messziről, mint egy komikus pár a régi amerikai némafilmekben. De én tudtam, hogy a komikus látvány mögött komoly szervezői munka folyik, és Istenfélő Dániel értett a szervezéshez, amiről meg is bizonyosodhattam körülbelül egy hét múlva. Az ebédért álltam sorban, amikor valaki hátulról a fülembé súgta:

– Elszavaljam neked az Eltévedt lovast?

Megperdültem, Kapossy Tamás állt mögöttem vigyorogva.

– Szavald el – mondtam.

Kapossy Tamás kilépett a sorból, egyik kezében a pléhtányért tartotta, a másikban az alumíniumkanalat, és hibátlanul elszavalta az Eltévedt lovast. A rabok, akik egy szót sem értettek Ady verséből, csak azt látták, hogy valaki verset szaval, tágra nyitották a szemüket, és előreengedtek bennünket a sorban. Még a Daráló előtt posztoló ő is kissé riadtan nézett ránk, nyilván azt hitte rólunk, hogy örültek vagyunk.

Állva kanalaztuk be az ebédünket, és Kapossy Tamás elmondta, hogy őt bízták meg a Daráló és a marhatenyésztő telep szeszellátásával.

– Odabent lapátolom a takarmányt, és már gyűjtöm az igényléseket. Hamarosan megérkezik az első küldemény. Te hány üveggel kérsz? Neked ingyen szállítok.

– Nem kérek semmit. Van még a téli tartalékomból. Egyébként is moslék pálinkát árulok.

– Te kaphatsz egy-két üveg jó pálinkát is. Olyant, amilyent az előkelőségek isznak a Villában.

– Majd szólok, ha kell – mondtam, aztán eszembe jutott valami, és megkérdeztem:

– Melyiktek ügyködik a gyümölcsösben?

– Lakner Feri. Miért?

– Dolgozik ott egy Radoman nevű bankrabló. Lakner Feri adjon neki egy üveggel az én jó pálinkámból. De tényleg igazi jó pálinka legyen. Az illető nagyon érzékeny az ilyesmire.

– Mióta érzékenyek a bankrablók? – kérdezte Kapossy Tamás.

– Mindig is érzékenyek voltak – mondtam. – Kevesen vannak, és mindig lebuknak. Te is vigyázz magadra.

– Én nem vagyok bankrabló – mondta Kapossy Tamás. – És nem is vagyok túlságosan érzékeny, bár időnként szeretek verseket szavalni.

Kapossy Tamás nem hiába volt ennyire magabiztos, alig múlt el még egy hét, észrevettem, hogy a raboknak kipirul az arcuk, és vidámban dolgoznak, mint eddig. A szeszforgalom tehát beindult. És nem csak a mi telepünkön, hanem szélesebb körzetben is, mert egy napon beviharzott hozzám Radoman, és sugárzó arccal azt mondta:

– Rendes dolog volt tőled, hogy nem feledkeztél meg rólam. Régen ittam ilyen jó pálinkát.

– Tehát megkaptad?

– Persze. Remekül dolgoznak ezek az új fiúk, gyorsan és pontosan szálítják az árut. Igaz, pontosan meg is fizettetik. Én miért kaptam ingyen azt a jó pálinkát?

– Hetekig kenegtetted a vállamat a gyógyító kenőccsel, pedig akkor még nem tudtad, hogy a Halálfejű barátja vagyok.

– Örülök, hogy a Halálfejű barátja vagy. Érdemes barátkozni vele.

- Érdemes.
- Hanem van közöttünk egy rossz arcú fickó, az nagyon ágál ellenetek.
- Hogy hívják? – kérdeztem.
- Nem tudom. Az egyik szemén hályog van, de a másik szemével nagyon csúnyán tud nézni. Azt állítja magáról, hogy gyilkos, és én el is hiszem neki. Állandóan a szabadosokkal trafikál.
- Ismerem. Veszélyes bandája volt odakint. Most az egész banda itt van a börtönben.
- Egyszer még bajt csinálhat ez a hályogos szemű. Jó lesz odafigyelni rá.
- Majd szólok a Halálfejüknek.
- Elég jól élünk mostanában – mondta Radoman, és elbúcsúzott tőlem. – Hamarosan virágozni kezdenek a gyümölcsfák, nagyon szép lesz a világ, nem szeretném, ha valaki elrontaná a dolgokat.
- És tényleg csakhamar kivirágoztak a fák a gyümölcsösben, előbb a barackfák, a cseresznyefák és a meggyfák, aztán a többi is, méhek szálltak a fehér és rózsaszín virágokra, én meg reggelenként újra kiterelhettem a borjakat a karámba. A szelíd jószágok felélénkültek, meg-megiramodtak a karámban, néha már majdnem ugráltak is. Szóval megpezsdült az élet mindenfelé, és akkor végre Istenfélő Dániel is meglátogatott. Nekitámaszkodott a karám korlátjának, és megállapította:
- Tulajdonképpen szép és kedves állatok a borjak. Majdnem minden állat szép. Kezdem megszeretni őket. Pedig azt hittem, hogy hányni fogok tőlük.
- Nem hánytál?
- Nem. Neked milyen állapotban van a tenyered?
- Mostanában nem vastagodik a bőröm.
- Azelőtt is csak képzelődöttél. Nekem sohasem volt bajom a tenyeremmel.
- Lehet, hogy egyszer te is képzelődni fogsz.
- Lehet, de nem arról, hogy vastagodik a bőröm. Mi van az aranyfogú lánnyal?
- Egyre ritkábban jelentkezik, és továbbra sem vár meg a parton. De másról is álmodom az utóbbi időben. Az éjszaka Leviathan-Lukié Simonnal, az öreg ékszerésszel beszélgettem. Aranyat akart venni tőlem, rengeteg pénzt kínált, de nekem nem volt aranyam, amit nagyon sajnáltam, mert szükségem lett volna a sok pénzre.
- Szükséged van pénzre?
- Valójában nincs. Enni, inni kapok, és pálinkát is szerezhetek Kapossy Tamástól, ha éppen akarok.
- Feljavíthatnád a börtönkosztot. Elég pocsek ételeket adnak.
- Szenvedni akarok Kovács Júlia haláláért – mondtam.

– Én viszont nem akarok szenvedni a Marquis haláláért – mondta Dániel. – Ha meggondolod magad te is, csak szóljál. Van pénzünk.

– Jól megy az üzlet?

– Természetesen. Igaz, sokat kellett szaladgálnom, de most már minden rendben van, alig van dolgom, megy minden magától. Az emberek megsomjaztak a télen, meg aztán a Lírikusok is értik a dolgukat, bárkit meggyőznek arról, hogy jobban teszi, ha pálinkát vesz, mintha a kantinban csokoládéra, cukorkára, aszalt fügére vagy egyéb haszontalanságokra költené összekuporgatott pénzét.

– A Herceg már megkezdte az áskálódást ellenetek – mondtam.

– Ez kezdettől fogva bele van számítva az üzletbe. Egyelőre azonban a Macedónnal van bajom. Tényleg kemény ember. Jó lenne, ha beszélne velem, és kipuhatolnád, hogy mennyit tud a szeszforgalomról, és hogy hogyan vélekedik róla.

– Mit súgjak be neki?

– Most még semmit.

– Anélkül nem mehetek be hozzá.

– Ne menj be hozzá, de ha alkalom adódik rá, beszélj vele.

Az alkalom előbb adódott, mint gondoltam volna. Másnap este, miután a borjak visszamentek az istállóba, én meg elballagtam a vacsorámért, a Macedón kijött az őrházból, félrevont az örök és az istállósok közeléből, és azt mondta:

– A minap kaptam egy bárányt. Igazi hegyi bárányt.

– Bizonyára örült neki – mondtam.

– Nem tudom, hogy örüljek-e neki. Egy Kucsuk Szulejmanoglu nevű török küldte. Honnan tudta, hogy szeretem a hegyi bárány húsát?

– Fogalmam sincs.

– Ti, törökök összetartotok, és mindenben összejátstotok.

– Én magyar vagyok.

– És nincs Kucsuk nevű ismerősöd?

– Olvasmányaim szerint minden második törököt Kucsuknak hívnak – válaszoltam óvatosan.

– A bárány mindenesetre nagyon jó ízű volt – mondta a Macedón. – Igazi hegyi bárány volt, szinte illatozott. A telepen viszont egyre erősebb pálinkabűzt érek.

– Én csak trágyaszagot érek – mondtam. – De engem az sem zavar.

– Engem viszont zavar az erős pálinkabűz. Az enyhe pálinkaszagot még elviselném, de az erős pálinkabűz rontja a tekintélyemet. Azért helyeztek ide, hogy rendet teremtsék itt.

– Rend van – mondtam. – Senki sem akar megszökni.

– Továbbra is rendnek kell lennie. Le kell csapnom valahová, ahol pálin-

ka van. Nehogy túlságosan elkapassa magát a Halálfejú. Meg hát időnként eredményeket kell felmutatnom.

- Majd szólok, ha megtudok valamit.
- Igyekezzél, de azért a versírást ne hanyagold el.

A Macedón ott hagyott, visszament az őrházba, én megettem a vacsorát, azután fél éjszakát ácsorogtam a borjak istállója előtt, főleg az eget néztem, mert most érdemes volt az eget nézni, szép tavaszi éjszaka volt rengeteg apró csillaggal az égen. Sokáig nem álmosodtam el, gondoltam, előveszek egy üveg pálinkát a jászol alól, de aztán mégsem vettem elő, éjfél után aludtam el nagy nehezen, és álmomban a Macedónnal beszélgettem valamiről, de nem emlékszem, hogy miről.

Istenfélő Dánielnek most már tényleg kevés dolga volt a szeszforgalom szervezése körül, az emberei szorgalmasan dolgoztak, azt hiszem, ő csak a pénzt gyűjtötte be, és hurcolta az állatorvos táskáját, de ez nem vette túlságosan igénybe az idejét, mert első látogatása után jóformán mindennap eljött a borjakhoz, nézte őket a karámban, én pedig elmondtam neki, hogy miről beszélgettem a Macedónnal. Meghallgatott, és megkönnyebbülten lélegzett fel.

– Majd szerzünk neki sikerélményt – mondta. – Most azonban szellemi értékeink megőrzéséről, tudatosításáról és terjesztéséről gondolkozom. Az élet nem csupán a pénzhajhászból és a rideg üzletiességből áll.

Nem tudtam, hogy mit akar mondani, és mire gondol tulajdonképpen, hiszen napokon keresztül csak a borjakat bámulta, többször körüljárta a karámat, minden oldalról alaposan megszemlélte, és meglepően keveset beszélt. Közben körülöttünk a szántóföldeken kisarjadt a búza, és napról napra zöldebb lett. Aztán egy napon odajött a karámhoz Kapossy Tamás is a Darálóból, és akkor előadták az ötletüket szellemi értékeink megőrzéséről és tudatosításáról. Istenfélő Dániel kezdte, igen körülményesen.

– Börtönben vagyunk – mondta. – Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy legfeljebb három dologgal foglalkozhatunk. Mezőgazdasággal, itt is elsősorban jószágtenyésztéssel, továbbá szeszkereskedelemmel, és ha még nem vetkőztünk ki emberi mivoltunkból és igényeljük a szellemi értékeket, akkor művészettel. A jószágtenyésztést megszervezték mások a számunkra, a szeszforgalmat megszerveztük mi mások számára, a művészetek pártolását viszont bűnösen elhanyagoltuk.

- Főleg a költészetet hanyagoltuk el – mondta Kapossy Tamás.
- Márpedig a költészet az, amely igazából éltet bennünket – folytatta Dániel.
- Költészet nélkül elviselhetetlen a börtönélet. A költészet lényegében...
- Mi a fészkes fenét akartok? – vágtam közbe idegesen.
- Szavalóestet fogunk rendezni – mondta Kapossy Tamás. A Lírikusok szavalóestjét.

- Hol?
- Itt, a borjak karámjában – mondta Kapossy Tamás. – Szabadtéri színpadon szabadtéri szavalóestet rendezünk.
- Borjúszaros színpadon – mondtam.
- Istenfélő Dániel széttárta a karját, és azt mondta:
- Börtönben vagyunk. Börtönben csak borjúszaros színpad van.
- Mit fogtok szavalni?
- A régi standard repertuárunkból válogatunk – mondta Dániel. – Más szóval azokat a verseket fogjuk elszavalni, amelyeket még nem felejtettünk el. Új versek betanulására egyelőre sajnos még nincs lehetőség, de talán majd erre is sor kerül. Vannak még ilyen ostoba kérdéseid?
- Vannak – mondtam, és egyre idegesebb lettem. – Kinek fogtok szavalni?
- A telep elnyomott népének, a raboknak – mondta Dániel. – De minden más művészetbarátot és érdeklődőt is szívesen látunk.
- Az emberek egy szót sem fognak érteni a versekből, tehát meg sem hallgatják őket – mondtam.
- A Lírikusok hírneve idevonzza őket, és a Lírikusok művészete a színpad elé szögezi őket a világ bármelyik nyelvén – mondta Dániel fellengzősen.
- Láttad te magad is, hogy milyen nagy sikerem volt az Eltévedt lovassal – mondta Kapossy Tamás.
- Néztem, néztem őket egy darabig, aztán kijelentettem:
- Beteg ötlet ez nagyon.
- A Lírikusok valamennyi tagja lelkesedik az ötletért – mondta Kapossy Tamás. – Már memorizálják a verseket.
- Nem fog sikerülni a dolog – mondtam.
- Azt hittem, hogy szereted a költészetet – mondta Kapossy Tamás.
- Istenfélő Dániel vállamra tette a kezét, és felhagyott a fellengzős beszéddel.
- Akkor hár térjünk át a szervezési dolgokra – mondta. – Elmész a Macedónhoz, és elárulsz bennünket. Megsúgod neki, hogy nem messze innen, ott, ahol az út a disznóhizlaló felé kanyarodik, a zöld búzatabla szélében tíz üveg pálinka van félig a földbe ásva. Ezt onnan tudod, hogy véletlenül kihallgattál valakiket, de nem láttad őket, így nem tudhatod, hogy kik voltak. A jó besúgót az különbözteti meg a rossz besúgótól, hogy a jó besúgó sohasem árul el embereket... Ezt követően elmondod neki, hogy van itt egy híres szavalókórus, amely szeretne műsoros estet rendezni a raboknak, de a rendezvényen szívesen látjuk az őroket is. Igazi költészetet ajándékozunk nekik, az igazi költészet nemesíti a lelket, a Macedónnak is könnyebb lesz nemes lelkű emberekkel dolgoznia, szóval ilyesféle szöveget adjál be neki,

és azt is mondd meg, hogy estefelé szeretnénk fellépni, mindegy, hogy melyik napon, de legjobb lenne szombaton este. Műsorunk körülbelül háromnegyed óráig fog tartani.

Láttam, hogy hiába akadékoskodnék tovább, ezért csak boldogtalanul megjegyeztem:

– Módfelett örülök, hogy jó besúgó lehet belőlem, és hogy segíthetek egy trágyaszagú szavalóest megrendezésében.

Este sem voltam túlságosan boldog, amikor bementem az őrházba, a Macedón irodájába. Az íróasztala mögött ült, elvigorodott, amikor meglátott, és megkérdezte tőlem.

– Tudod-e, hogy én egyáltalán nem vagyok macedón?

– Nem tudtam eddig.

– A nevem miatt mindenki Macedónnak hív, pedig nem vagyok macedón. Egy régi ősöm macedón lehetett, de a családom sohasem vallotta magát macedónnak, nem mintha szégyellném, ha az lennék, hiszen én is a hegyekből jöttem, bár nem a macedón hegyekből.

– Kapott újabb hegyi bárányt? – kérdeztem.

– Kaptam még egyet. Nyáron sütöttem meg, a szomszédokat is meghívtam, mindenkinek nagyon ízlett a húsa, és én sokat meséltem nekik a hegyi bárányokról, hogy hogyan ugrálnak a hegyormokon, és sohasem esnek le. Rendes ember lehet ez a Kucsuk nevű török, csak nehogy a végén benyújtassa nekem a számlát.

– Nem hiszem, hogy számlát fog benyújtani – mondtam. – Ellenben dolgozik itt a telepen és a környékén néhány barátom, akik gyönyörűen tudnak verseket szavalni. Valamelyik este szívesen elszavalnának a borjúkamrában néhány szép verset a raboknak és az őrszemélyzetnek.

– Törökül szavalnának?

– Nem, magyarul.

– Mindegy, azt sem érti senki.

– Az igazán szép vers mindenkor áttöri a nyelvi határokat – mondtam. Kezdtém úgy beszélni, mint Istenfélő Dániel.

– Kinek a verseit szavalnák?

– Magyar klasszikus költők verseit.

– Szidják a szocializmust?

– Nem szidják a szocializmust, hiszen nem éltek a szocializmusban.

– Gondolkoznak kell rajta – mondta a Macedón.

– Tegnap este valakik beszélgettek az istálló előtt, nem láttam őket, de hallottam, hogy miről beszélgettek – mondtam.

– Miről beszélgettek?

– Nem messze tőlünk, ahol az út a disznóhizláló felé kanyarodik, a búzatábla szélében pálinkásüvegek vannak félig földbe ásva.

A Macedón gyanakodva nézett rám, aztán megint elvigyorodott.

– Szóval te csak hallottad ezt, de nem láttad, hogy kik beszélnek.

– Nem láttam őket.

– Hát akkor maradjunk ebben. Holnap kimegyek az útkanyarhoz, és ha legalább tíz üveg pálinkát találok, szavalhatnak a barátaid. Mikor akarnak szavalni?

– Szombaton vacsora előtt. Háromnegyed órás lenne a műsor.

– Rendben van.

Elgondolkozva mentem ki az őrházból, majdnem csodáltam Istenfő Dánielt, hogy ilyen jól felmérte a helyzetet, már-már magam is elképzelhetőnek tartottam, hogy esetleg sikerül a szavalóest. Másnap reggel a Macedón megtalálta a tíz üveg pálinkát, és ezután Istenfő Dániel eltűnt, szombatig nem láttam. Szervezte a szavalóestet.

Jól megszervezte. Szombaton késő délután Istenfő Dániel vezetésével megjelentek a Lírikusok. Heten voltak, Istenfő Dániellel együtt nyolcan, szegény Győri Pista hiányzott csak közülük, őt leszúrták a Mágások. Komoly arccal álltak meg a karámnál, mintha Győri Pistát gyászolnák. És be volt itt szervezve a nagyközönség is. A telepen dolgozó rabok valamennyien eljöttek, és megálltak a karám előtt, az őrházból odajött három ór, aztán odajött a Macedón is, végül pedig megjelent Halálfejú Józsi is a két testőrével, ők a háttérből várták a történeket.

A Lírikusok ekkor bevonultak a karámba, a borjakat a karám végébe terelték, aztán felsorakoztak, és meghajoltak a közönség felé. Halálfejú Józsi tapsolni kezdett, mire tapsolni kezdett a két testőre is, utána pedig valamennyi rab. A Lírikusok gyertyákat vettek elő a zsebükből, meggyújtották a gyertyákat, és a magasba emelték. Minden Lírikus egy-egy gyertyát tartott a jobb kezében, Istenfő Dániel két gyertyát emelt a magasba a jobb és bal kezében. Elkezdtek szavalni. Istenfő Dániellel az élen előre jöttek a korlátig, aztán visszahátráltak a karám közepéig, mondták a verseket, a gyertyák lángja sápadtan vibrált a magasban, a borjak a háttérből nedves szemekkel bámultak, a rabok is síri csöndben álltak a karám előtt. Kezdetben nem értettem, hogy mire valók a gyertyák. De ahogy múlt az idő, lassan bealkonyodott, a gyertyák egyre világosabbak lettek. Istenfő Dániel ezt is jól kitervezte. A félhomályban az égő gyertyákkal a Lírikusok olyanok voltak, mint egy elvetemült vallási szekta foglyai, akik valami lehetetlen csodáért esedeznek. Ady, József Attila és Radnóti verseit szavalták, és elmondtak még két Tóth Árpád- és egy Juhász Gyula-verset is. Sokféle vers elhangzott akkor este: istenes versek, szerelmes versek, osztályharcos versek és a háborúk kínjait idéző versek. Vagyis igen zagyva versválogatás volt ez, ezekre emlékeztek még a Lírikusok, ez azonban senkit sem zavart, a szöveget csak hárman értették, Halálfejú Józsi, az öreg Gereben Mihály

és én. Háromnegyed óra múlva vége volt a szavalóestnek. A Lírikusok akkor meghajoltak, és elfújták a gyertyákat. Hatalmas tapsot kaptak. A Lírikusok ismét meggyújtották a gyertyákat, és ismét meghajoltak. Sokáig tapsolták őket, én meg szégyelltem nagyon, hogy valaha is kételkedtem a rendezvény sikerében.

Aztán Halálfejű Józsi eltűnt a két testőrével, a Macedón és a három őr visszavonult az őrházba, a rabok kimentek a kapuhoz az út mellé, hogy felszálljanak a teherautókra, amelyek visszavitték őket a börtönbe. A karámnál csak az istállóosok és a Lírikusok maradtak. A Lírikusok később segítettek nekem beteregni a borjakat az istállóba.

